

ARCHÍVUM

LÁNGÉSZ – PATOLÓGIA – KULTÚRTÖRTÉNET

Bevezető megjegyzések Szirmayné Pulszky Henriette írásaihoz

Archívum rovatunkban ezúttal Szirmayné Pulszky Henriette két írását adjuk közre. A német nyelvterületen H. von Szirmay-Pulszky néven publikáló szerző 1883-ban született, és 1970-ben halt meg Budapesten. A magyar politikai és szellemi életben kimagasló szerepet betöltött Pulszky család leszármazottja. Édesapja Pulszky Ágost (1846–1901) jogfilozófus és szociológus volt; nagyapja pedig Pulszky Ferenc (1819–1897), aki a reformkor fontos politikusa, Kossuth emigrációbeli titkára, továbbá tudós régész volt. Férjét, Szirmay Tamást (1872–1918) fiatalon elvesztette.

Szirmayné Pulszky Henriette sokoldalú autodidakta volt. Foglalkozott csillagászattal, de erőteljesen érdeklődött a pszichológia iránt is, és lélektani előadásokat hallgatott a budapesti egyetemen. Pszichológusként a pszichoanalízis és a kiemelkedő alkotók patográfiája foglalkoztatta. E témakörökben több írása jelent meg német és magyar szakmai fórumokon, így például: „Genie, Irrsinn und Ruhm in ungarischer Ergänzung” [„Zseni, örület és dicsőség – magyar kiegészítés”, a címben utalás W. Lange-Eichbaum *Genie, Irrsinn und Ruhm* c. könyvére, (München, 1928)] (*Zeitschrift für die gesamte Neur. u. Psych.* 126. Band, 3. u. 4. Heft., 1930); Bolyai János életének és munkásságának lélektani értelmezése” (*Magyar Pszichológiai Szemle*, 1932); Néhány statisztikai adat a zseni-kérdéshez” (*Magyar Pszichológiai Szemle*, 1934).

Pulszky Henriette munkásságát két írásával mutatjuk be. Az első részlet a *Genie und Irrsinn im ungarischen Geistesleben* [Zsenialitás és örültség a magyar szellemi életben] című könyvének (Ernst Reinhardt Verlag, München 1935) IV. fejezete. E fejezet – amelynek címe „A magyar irodalom különös jellegzetességei”, Babits Mihály egyik esszéjére támaszkodva a személyiségdinamikailag értelmezett népléleknek és a magyar irodalom néhány jellegzetesnek ítélt tendenciájának összefüggését elemzi. A második tanulmány a *Kulturgeschichtliche Probleme in psychoanalytischer Beleuchtung* [Kultúrtörténeti problémák

pszichoanalitikus megvilágításban] című terjedelmes, kéziratban maradt művéből. A szemelvény, amelynek címe „A nyugati fejlődés”, Freud és Szondi nyomdokain haladva az ösztönvilág és a kultúrák összefüggéseit taglalja.

A németül megjelent könyv nem maradt visszhangtalan Magyarországon. Pulszky Henriette művére Nyíró Gyula pszichiáter reflektált „Lángész és őrület” című írásában a *Magyar Szemlében* (1936, 3. sz. 255–264), Schaffer Károly ideggyógyász pedig az *Irodalomtudományi Közleményekben* ismertette (1936, 368–371.).

A fenti írások egy érzékeny és művelt, bár kétségkívül nem professzionális pszichológus figyelemre méltó gondolatait tükrözik. E tanulmányok egyszerűsmind kordokumentumok is, amelyek a pszichoanalízis magyarországi recepciójának tágasságára utalnak. A merész, olykor csapongó interpretációk, a nemegyszer tapasztalható leegyszerűsítések mutatják, hogy a pszichoanalitikus elmélet forradalmi gondolatrendszere milyen elemi erővel generált új gondolatokat, s azt is, hogy ez milyen kockázatokat rejtett magába.

Pulszky Henriette munkásságára Pataki Ferenc akadémikus hívta fel figyelmünket, és a szövegek kiválasztásában László János egyetemi tanár volt segítségünkre.

A szerk.